

ANLATIM BOZUKLUKLARI - 1

➔ A) Anlamsal Bozukluklar

(Bağdaşıklık Kaynaklı)

➔ B) Yapısal Bozukluklar

(Bağlaşıklık Kaynaklı)

➔ Anlamsal (Anlama Dayalı) Bozukluklar

- Gereksiz Sözcük Kullanılması
- Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması
- Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması
- Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması
- Atasözleri ve Deyimlerin Yanlış Anlamda Kullanılması
- Zamir Eksikliği (Anlam Belirsizliği)
- Mantık ve Sıralama Yanlışlığı

1) Gereksiz Sözcük Kullanımı

Eğer bir sözcük cümle içinden atıldığında anlamda herhangi bir daralma ya da eksikliğe yol açmıyorsa gereksiz kullanılmıştır. Bu duruma “duruluk ilkesi” de denir.

- Eş anlamlı kelimeler aynı cümlede bulunmaz.

Yanındaki arkadaşına **alçak sesle** bir şeyler fısıldadı. (**Fısıldamak alçak sesle yapılan konuşmadır “alçak sesle” sözcükleri gereksizdir.**)

Dersin sonuna kadar **karşılıklı** olarak arkadaşıyla **gülüştü.** (**Gülüşmek karşılıklı yapılır. “Karşılıklı” sözcüğü fereksiz**)

Hızlı ve **acele** davranarak işleri berbat etti. (**İkisi eş anlamlıdır ve birisinin çıkarılması gerek.**)

2) Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması

Cümle içinde anlam olarak çelişen kelimelerin kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

NOT Bu tür bozuklukta genellikle kesinlik ve ihtimal bildiren sözcükler bir arada kullanılır.

Bu hafta **kesinlikle** yağmur **yağabilir.**

Tam otuz yıl önce **kadar** şirketinin batması sonrasında bunalıma girmişti.

Olanlardan sonra **mutlaka** hatasını anlamış **olmalı.**

3) Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması

Eğer bir sözcük cümle içerisinde anlamına uygun bir şekilde kullanılmazsa anlatım bozukluğuna yol açar.

Arkadaşlarının yardımlarına **karşın** onlara minnet duymuştu. (**Karşın yerine karşılık sözcüğü gelmeli**)

Arabanın fiyatı **pahalı** olduğundan almaktan vazgeçtik. (**Fiyatı pahalı denilemez, fiyatı yüksek denilebilir.**)

Yazın çekildiğim **resimleri** sosyal medyada paylaştım. (**Kesim çizilen görsellerin adıdır, doğrusu fotoğraf olacak**)

Youtube’da ders dinlemesi başarısının artmasına **sebepe oldu.** (**Sebepe oldu olumsuzluklar için kullanılır. Burada artmasını sağladı dememiz gerekir.**)

Onun **sayesinde** okula geç kaldık. (**Sayesinde olumlu ifadeler için kullanılır. “Onun yğzğnden” dememiz gerekirdi.**)

4) Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Cümle içinde kullanılan sözcüklerin, Türkçenin söz dizimine uygun bir şekilde doğru yerde kullanılması gerekir.

Doğru yerde kullanılmayan sözcükler anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

Deftersiz sınıfa öğrenci almam demişti öğretmen.

(**Deftersiz sınıf değil, sınıfa deftersiz öğrenci dememiz gerekir.**)

Ağrısız kulak delinir. (**Kulak, ağrısız delinir.**)

Sınavda **kısaca** soruları bize söylemiştir. (**“Sınav sorunları kısaca” şeklinde değiştirmemiz gerekiyor.”**)

Okula gitmemiş ve bomboş evde oturmuş. (**“... evde bomboş oturmuş” dememiz gerekiyor.**)

5) Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Anlamda Kullanılması

Deyim ve atasözleri cümle içinde doğru anlamda kullanılmazsa anlatım bozukluğuna yol açar.

Okulda sürekli sorun çıkarmasının sonucunda **göze girmişti**. (Göze girmek olumlu anlamda kullanılan bir deyimdir. Cümlede olumsuzluk olduğundan gözde düştü dememiz gerekirdi.)

Bu haberi alınca korkudan **etekleri zil çaldı**. (Etekleri zil çalmak olumludur. Burada etekleri tutuşmak deyimini kullanılmalıydı.)

Sınıfı geçince öğrencin **ağız kulaklarına kavuştu**. (Ağız kullarına vardı.)

6) Anlam Belirsizliği (Zamir Eksikliği)

Cümle içinde kişilerden bahsederken kişi zamirlerini kullanmamak bazen anlam belirsizliğine yol açtığından anlatım bozukluğu oluşturmaktadır.

Telefonunu almışlar.

(Senin mi onun mu?)

Telefonunu almışlar.

(Senin mi onun mu?)

İhtiyar adama yardımcı oldu.

(Yardım eden ihtiyar mı yoksa başka biri ihtiyara mı yardım ediyor?)

Atandığını duyunca mutlu olduk.

(Senin mi onun mu?)

7) Sıralama ve Mantık Yanlılığı

Bir cümlede ifade edilenlerin mantık sınırlarının dışına çıkması anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

Bu hızla kaza yaparsan **ölebilir** hatta yaralanabilirsin. (Ölebilir ve yaralanabilir. yer değiştirmeli)

Karşıya geçerken **düşerek** kaydı. (kayarak düştü)

Değil **domates doğramak**, **yemek bile** yapamaz. (domates doğramak ve yemek bile yer değiştirmeli)

ANLATIM BOZUKLUKLARI - 2**Yapısal Bozukluklar (Bağlaşıklık Kaynaklı)**

- › Özne-Yüklem Uyumsuzluğu
- › Eklerle İlgili Yanlışlar
- › Nesne Eksikliği
- › Dolaylı Tümleç Eksikliği
- › Zarf Tümleci Eksikliği
- › Yüklem Eksikliği
- › Tamlama Yanlışları
- › Bağlaç Yanlışları
- › Çatı Uyumsuzluğu

1) Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Cümle içindeki özne ve yüklem arasında “tekillik-çoğulluk / şahıs ve olumlu-olumsuzluk” açısından bir uyum olmalıdır.

a) Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk

Sibel tüm gün ders çalıştı. (doğru)

O, kalemli sinirli bir şekilde kırıyorlardı. (yanlış)

UYARI İnsan dışındaki tüm canlı ya da cansız varlıklar cümle içinde çoğulda olsalar yüklem mutlaka tekil olmalıdır.

Hayat kısa, **kuşlar** uçuyorlar. (yanlış)

Hayat kısa, **kuşlar** uçuyor. (doğru)

UYARI İnsan dışında varlık ya da hayvanlar teşhis sanatıyla birlikte özne olursa yüklem çoğul olabilir.

Kuşlar şarkı söylüyorlar. (Kuşlar kişileştirildiği için yani insani özellikler edindiğinden yüklem çoğul olabilir.)

b) Kişi Uyumsuzluğu:

Eğer bir cümle içindeki özne birden fazla kişiden oluşursa yüklem şahıs eki yönüyle uyacağı kuralları vardır.

- › Özne “birinci, ikinci veya üçüncü tekil-çoğul” ise yüklem mutlaka “1. çoğul şahıs” olmalı.

- › “Sen(siz) ve o(onlar)” şeklindeki öznelerde yüklem “2. çoğul şahıs” eki olarak kullanılmalıdır.
- › “O(onlar) ve başka kişiler” şeklindeki öznelerde yüklem “3. tekil/çoğul şahıs” eki olarak kullanılabilir.

Ben ve **sen** burada onları bekleyelim.

Sen ve **Ahmet** tatlıları alırsınız.

O ve **kuzenim** tatilde yurt dışına çıktı/çıktılar.

➔ c) Olumlu-Olumsuzluk Uyumu:

Özne ile yüklem arasında olumlu-olumsuzluk bakımından bir uyumun olması gerekir.

Hiçbiri beni hastanedeyken aradı. (yanlış)

Hiçbiri beni hastanedeyken aramadı. (doğru)

Hepsi maça gitmedi. (yanlış)

Hepsi maça gitti. (doğru)

2) Eklerle İlgili Yanlışlar

Cümle içerisinde **tamlayan**, **iyelik**, **hal**, **çoğul**, **ki** vb. eklerin; eksik, fazla ya da yanlış yerde kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

1975'lerde ne eğlenirdik bu sokaklarda. (Onluk sayılar için “-ler” ekini kullanabiliriz: 1980’ler 2000’ler...)

Başarıya ulaşmak isteyen **biri**, işini severek yapması gerekir. (biri + sinin olmalıydı, ek eksikliği var.)

Bu yoldaki çalışan araç şoförleri eylem yaptılar. (-ki cümleden çıkarıldığında anşam düzelir.)

Farklı alanlardan çalışanlar yapan bilim adamları bura-ya geldiler. (-dan değil -da bulunma eki kullanılmalıydı.)

3) Öge Eksikliği

Bir cümle içinde bir ögenin kullanılmaması ya da ögele- rin farklı yüklemle bağlanması vb. durumlarda anlatım bozukluğu olabilir.

Öge eksikliğinden kaynaklı anlatım bozukluklarını daha çok sıralı ve birleşik cümlelerde görmekteyiz.

➔ Öge Eksikliklerini şu şekilde inceleyeceğiz:

- a) Nesne Eksikliği
- b) Dolaylı Tümleç Eksikliği
- c) Zarf/Edat Tümleci Eksikliği
- d) Özne Eksikliği

➔ A) Nesne Eksikliği

Sıralı cümlelerde bulunan ortak nesnenin cümlelerden birisine uymaması anlatım bozukluğuna neden olur.

Borsada iyi miktarda para kazanmış fakat kısa sürede harcamıştı. (Neyi harcamıştı? Cevap alamadığımız- dan nesne eksikliği kaynaklı anlatım bozukluğu var)

Eğlenceler beni sıkıyor, o yüzden pek sevmem. (Neyi Sevmem? “---eğlenceleri pek sevmem” denilmeliydi.)

➔ B) Dolaylı Tümleç Eksikliği

Sıralı ve bağlı cümlelerde dolaylı tümlecin uyumsuzluğu anlatım bozukluğuna neden olur.

Öğrencilerini çok sever ve sürekli yardımcı olurdu. (Kime yardımcı olurdu? “ve sürekli onlara yardımcı olurdu.” denilmelidir.)

Köyünü sürekli hatırlıyor ve gitmek istiyordu.

(ve köyüne gitmek istiyordu.)

Bana da kayıt olabilirsin dediler ancak bir belge istemediler. (ancak benden bir belge istemediler.)

➔ C) Zarf Tümleci – Edat Tümleci Eksikliği

Sıralı ve bağlı cümlelerde zarf tümlecinin uyumsuzluğu anlatım bozukluğuna neden olur.

Akrabalarım biraz tuhaftır ancak yine de iyi anlaşıyoruz. (ancak yine de onlarla iyi anlaşıyoruz.)

Yanımızda hep somurttu, gülmedi. (hiç gülmedi.)

Bisikletleri çok sever ve sürekli ilgilenirdi.

(ve bisikletlerle sürekli ilgilenirdi.)

➔ D) Yükleme Eksikliği

Sıralı ve bağlı cümlelerin aynı yükleme bağlanması sonucunda anlatım bozukluğu meydana gelebilir.

Ben uçaktan, o ise trenden korkar.

(Ben uçaktan korkarım, o ise trenden korkar.)

Pilavı çok ama fasulyeyi hiç sevmem.

(Pilavı çok severim ama fasulyeyi hiç sevmem.)

Banyomuz küçük, salonumuz da aydınlık değildi.

(Banyomuz küçüktü, salonumuz da aydınlık değildi.)

4) Tamlama Yanlılığı

Cümle içerisinde isim ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sırasında oluşan anlatım bozukluklarıdır.

Kamu ve özel kuruluşlarda maske yasağı başladı.
(Kamu kurumları ve özel kuruluşlarda maske yasağı başladı.)

Siyasi ve ekonomi alanında görüşmeler yapıldı.

(Siyasi alanda ve ekonomi alanında görüşmeler yapıldı.)

Senin ve benim başarılarım gıpta ediliyor.

(Senin başarın ve benim başarılarım gıpta ediliyor.)

5) Bağlaç Yanlılıkları

Cümlelerini birbirine bağlarken yanlış bağlaçların kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

Televizyonu kapattım ama sevdiğim bir program yoktu.
(“ama” bağlacı yerine “çünkü” bağlacı gelmeli.)

Yarın gelemem çünkü sonra gelebilirim. (“çünkü bağlacı yerine “ama, fakat” bağlaçları gelebilir.)

6) Çatı Uyumsuzluğu

Birleşik ya da sıralı cümlelerde özne ve yüklem aynı anda etken ya da edilgen olması gerekmektedir.

Bu arabayı bir kez kullanıp satıldı.
etken edilgen

Doğrusu: Bu arabayı bir kez kullanıp sattı.

Bu olaylar dikkatle araştırıldı ve sonuca ulaştık.
edilgen etken

Doğrusu: Bu olaylar dikkatle araştırıldı ve sonuca ulaşıldı.

Bize Destek Olmak İçin Bu Notların Kitap Halini Satın Alabilirsiniz.

